

tic issues in the present-day European context. While the articles offer insight into these issues, they leave many questions to consider for future research. The study demonstrates that there is still much more to learn about the role language plays in European societies and how languages in contact interact with one another. Through their contributions the authors have successfully demonstrated that while language and identity have historically been taken as inseparable, these notions are much more fluid and dynamic in modern-day Europe. Therefore, systematic research on these factors is needed in order to better understand how identity is being built and influenced.

REFERENCES

Tomasz KAMUSELLA, 2012: *The Politics of Language and Nationalism in Modern Day Central Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Tomasz KAMUSELLA, 2015: *Creating Languages in Central Europe During the Last Millennium*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

David LAITIN, 1998: *Identity in Formation. The Russian-Speaking Populations in the Near Abroad*. Ithaca: Cornell University Press.

**Krzysztof E. Borowski,
Alexandra Fisher**

borowski@ku.edu,
alexfisher67@gmail.com

**FERI LAINŠČEK: MISLICE,
DESEJT PRAVLIC.** Murska Sobota: Društvo za humanistična vprašanja Argo, Digitalni tisk. 2014. 101 str.

Pri Društvu Argo, društvu za humanistična vprašanja, je izšla prekmur-

ska izdaja pravljic Ferija Lainščka z naslovom *Mislíce*, ki jih je iz knjižne slovenščine v prekmurščino prevedla Vesna Radovanovič. Pravlјice v narečju so tako kot knjižna različica zapisane v tiskani in audio obliki. Knjiga in zvočna interpretacija sta izšli kot jubilejna izdaja ob 300-letnici izida prve knjige v prekmurškem jeziku, ki je *Mali katechismus* Ferenc Temlina, natisnjen v Halleju 1715. leta.

Pravlјice *Mislíce* avtorja Ferija Lainščka združujejo deset (v zvočni obliki devet) zaokroženih enot, pravljic in so bile prvotno zapisane in interpretirane v slovenskem knjižnem jeziku. V knjižnoslovenski izdaji so prvič izšle v založbi Podjetja za promocijo kulture *Franc-Franc* v letu 2000, pri isti založbi so bile ponatisnjene v letih 2001, 2007 in 2011, v elektronski obliki pa leta 2005 (Založba Ruslica). V zvočni obliki jih je interpretirala pravljíčarka Vesna Radovanovič. *Mislíce* so bile leta 2000 nagrajene z Večernico, osrednjo nagrado za mladinsko književnost.

Pravlјice motivsko povezuje rdeča nit večnega boja med dobrim in slabim, kjer je DOBRO BOGATO POPLAČANO: zvestoba in iskrena ljubezen med *Zaliko in Gustijem*, prekm. *Zalika pa Gusti*, med Sidonijo in Tomažem v pravljici *Pastirska piščalka*, prekm. *Pasterska fujčka* in med Terezo in Markom v pravljici *Terezini biseri*, prekm. *Trežini biseri*, predanost delu in močna povezanost z naravo ter izjemna potrpežljivost grajskega golobarja Ernija v pravljici *Golobarjeva hči*, prekm. *Goloubarova kčij*, odločnost in moralnost Ignacije v pravljici *Ignacija in njen angel*, prekm. *Ignacija pa njeni angeo*, skromnost in medsebojno zaupanje zakoncev v pravljici *Jeričini čudeži*, prekm. *Jeričini čudeži*, bistroumnost Jerice v pravljici *Jeričini čudeži* ter hvaležnost starega kovača v pravljici

Kovačeva hvaležnost, prekm. *Kovačova faležnost*, ZLO PA MOČNO KAZNOVANO: nehvaležnost in prevzetnost Angelike v pravljici *Lepa Angelika*, prekm. *Lejpa Angelika*, neizprosnost in trdosrčnost grofa in grofice v pravljici *Golobarjeva hči*, prekm. *Goloubarova kčij*, zahrbtnost mlinarja Martina in preračunljivost županove hčere v pravljici *Terezini biseri*, prekm. *Trejzini biseri*, pohlep ogrskega kraljeviča v pravljici *Zlati kraljevič*, prekm. *Zlati kraljevič* ter tatinstvo in zahrbtnost Šandorja in Kane v pravljici *Razbojnikova usoda*, prekm. *Razbojnikova usouda*.

Lainščkove pravljice *Mislice* v prekmurskem narečju predstavljajo obogatitev korpusa t. i. dvokodnih literarnih del, tj. (hkrati) zapisanih v knjižni in narečni, v tem primeru prekmurski različici (dosedanji korpus, ki vključuje prekmursko narečje, obsega npr. naslednja dela: M. Vincetič: *Pobeglo morje – Vujšlo mordje*, M. Vincetič: *Parnik v ajdi – Šift v idini*; F. Mukič: *Črnošolec – Garaboncijaš*; D. Šarotar: *Ostani z mano, duša moja – Ostani z menov, duša moja*, Š. Kardoš: *Zajčja sled – Zaveča slejd*, M. Vincetič: *Lebdeča prikazen – Lebdečja prilika* idr.) in so za panonskega in širše slovenskega bralca pomembne iz več razlogov. Literatura, ki je motivsko, idejno, značajsko in kulturno vezana na določeno zamejeno zemljepisno območje, ki se od drugih območij ločuje po materialni in duhovni kulturni dediščini, katere pomemben element predstavlja tudi jezik, lahko v najmočnejši luči zaživi ravno izražena v svoji najbolj originalni in organski podobi, tj. v jeziku okolja, ki mu literatura pripada. Panonski svet je tako v knjižnoslovenski različici *Mislice* mogoče začititi posredno, neposredno pa s postavitvijo dogajanja v prostor med Muro in Rabo ter v kraje,

kot so Blatograd, Monošter, Šopron ter z za ta prostor značilnimi imeni protagonistov, kot so Erni, Etelka, Gusti, Ilonka, Kalman, Lajoš, Laci, Šandor, v zvočnem posnetku pa dodatno še z glasbo prekmurske etno skupine Marko banda in cimbalista Andija Sobočana. V narečni izdaji se omenjeni elementi povežejo in podkrepijo z avtentično narečno podobo prekmurskih ravenskih govorov.

Izdaja prekmurske različice *Mislice* je pomembna ne le za literarne vede, temveč tudi za jezikoslovje, zlasti za veje, ki analizirajo prostorske in časovne jezikovne različice. Zvočni posnetek (kar tri ure) govornega prekmurskega narečja tako pomembno bogati korpus narečne fonoteke, kar bo ob umetniškem doživljanju, čemur je literatura v prvi vrsti namenjena, omogočilo tudi nove oz. dodatne jezikoslovne dialektološke raziskave prekmurščine, ki kot najvzhodnejše slovensko narečje s svojimi ohranjenimi prvini, ki so se v osrednejših narečjih že izgubile, ponuja še veliko raziskovalnega manevrskega prostora. Za razliko od narečnega gradiva, ki ga dialektologi običajno pridobivamo pri konkretnih govornicah iz konkretnega krajevnega govora, pa narečje v *Mislisah* omogoča raziskave nekoliko bolj abstrahirane jezikovne zvrsti, tj. nadnarečja/pokrajinskega jezika oziroma kulturnega narečja, tj. tistega, ki se pojavlja v literaturi in medijih in kot tako ni nikogaršnji materni jezik, saj zajema bistvene značilnosti govorov celotnega narečja (v tem primeru prekmurskega) in nastopa predvsem v umetnostni funkciji.

Ob čistih dialektoloških raziskavah bodo s pomočjo zvočnih posnetkov mogoče tudi t. i. kontrastivne raziskave s sopostavitvijo prekmurskega narečja in knjižnega jezika, ki lahko prinašajo

nova spoznanja predvsem s področja jezikovnih ravnin, kot so oblikoslovje, besedoslovje z besedotvorjem in skladnja.

V nadaljevanju bodo navedeni zanimivejši primeri iz primerjave knjižnoslovenske različice in prekmurskega prevoda. V prekmurskem prevodu pravljič *Zalika pa Gusti* in *Zlati kraljevič* so bile tako opažene naslednje značilnosti:

- Fonetično prilagajanje besed, ki sicer niso del prekmurskega besednjaka, in njihova integracija v paradigme prekmurskega narečja: npr. *brezmejnjoj, smüknilo* ‘smuknilo’, *poskaküvale, razkošna, veščina* ‘veščina’, *zvonki, razvnele, odložo, potepuškome, dogoudek*.
- Izpust pridevnikov, prislovov, členkov: v *pozlačeno kraljevsko kočijo* → v *pozlačeno kočijo*; ... *so mu pravili nejevoljni* → *so njemi gučali*; ... *roko, ki me varno vodi po še tako zaraščenih poteh* ... → *rokou, štera me vodi po ešče tak zaraščenij potaj* ...; ... *je bil na tej čudni poroki nehote za pričo* → ... *je biu na ton čüdnon gostüvanji za pričo*; ... *a pomagati mu seveda ni mogel nihče* → *samo pomagati njeme je nej mogo nišče*; *Žel se je namreč preobleči* ... → *Šču se je preoblejčti*; ... *zato te seveda ne bom kaznoval*. → *zatou te nemo kaznüvo*; ... *kraljevič v resnici sploh ni zlat* ... → *kraljevič je spoj nej zlati*.
- Sprememba slovničnega časa: *Nikoli še nisem videl ničesar lepšega, kot je bil tvoj ples*. → *Nigdar san ešče nej vido nika lepšoga, kak je tvoj ples*; ... *se je namrščil kraljevič* → *se je mrščo kraljevič*.
- Sprememba slovničnega števila: *Zaliko so namazilili z dišečimi olji*. → *Zaliko so namazali z dišečjin oljon*.
- Ohranitev knjižnoslovenske paradigme, ki se ločuje od prekmurske: s

potočnimi raki → s *potočnimi raki* (namesto prekm. s *potočnimi rakami*).

- Zamenjava samostalniške zveze s samostalnikom: *železova ruda* → *železo*.
- Zamenjava pridevnika s pridevniško zvezo: *stoletni* → *stou lejt star*.
- Zamenjava glagola z glagolsko zvezo: *prišepnil je* → *potüjma je pravo*; *naj poskrbijo* → *naj napravijo tak*; *vrniti se* → *prijti nazaj, obupati* → *zgibiti vüpanje*.
- Izpust besedne zveze: ... *sta se povzpela po oblazinjenih stopnicah na poročni oder* ... → *sta stoupila na zdavanjski ouder* ...; ... *sta že galopirala po širni ravnici proti domu*. → ... *sta že galopejrala prouti doumi*.
- Dodajanje členkov: *V hudih časih jima je priskočil na pomoč tudi Kalman*. → *V žmetnij časaj pa jima je na pomouč priskočo tudi Kalman*.
- Dodajanje določnega člena: ... *ki jo je bilo v deželi treba spoštovati* → ... *štero je trbelo v toj deželi spoštüvati*.
- Zamenjava leksema: *vitko telo* → *lejpo tejlo*; *dlan* → *rouka*; ... *ne bom nikoli snedel besede* → ... *nemo nigdar prekršo svoje rejči*; *se je skrivoma pritihotapil* → *je na skrivma šou*.
- Ekspresivna (ne)zaznamovanost leksema v knjižnoslovenski različici: ekspresivna (ne)zaznamovanost leksema v narečni različici: *objel* → *zgrabo okouli pasa*; *taval* → *je odo*; *se potika* → *odi*.
- Zamenjava tvorjenke z njeno skladenjsko podstavo: *poslušalcem* → *tistin, ka so poslüjšali*.
- Izpust stavka: *Z materjo sta nabirali zdravilne zeli, jih sušili na podstrešju in prodajali na mestni tržnici*. → *Z materjof sta nabejrane zdravilne trave pa kurine pa jii odavale v varaši na senji*.

- Sprememba besednega reda: ... je le prikimaval in čakal. → ... je čako pa prikimavo.

Sledi primer fonetične transkripcije govornjenega besedila, ki lahko kot tak služi za nadaljne narečjeslovne raziskave.

Fonetična transkripcija odlomka iz pravljice *Zalika in Gusti*.

Bi'lò:u je 'tò:u 'inda s'v'e:ita, da sò bi'l'e: pò'ti:ij med 'r'ekòf 'Rà:bòf pa 'Mö:rof v-'l'etj ešče p'rà:šne, ge'se:nj b'latne, po'zi:imj pa se je 'komaj 'dà:lo o'ditj pò níj. 'Gòspòda je po'tùvala s 'kuñamj, k'metje s k'rà:vžimj 'kò:ulamj, s'j'mà:cke pa 'peškj. 'Si pa so na níj sre'čüvalj 'gòslara 'Gustija pa ple'sà:lko 'Zà:lìko, š'teriva sta 'ne:ij 'meļa 'dò:uma. Za'tò:u sta bi'là: 'ce:ijli čas na 'pò:utj. Po'tùvala sta òd kri'žišča do kri'žišča, òd 've:sj do 've:sj, òd 'và:raša do 'và:raša, pa pri'nà:šala med li'dij ve'selže. S'tà:vlala sta se na 't'rgaj pa sepò'se:dj, ge sò 'jiva š'čelj pos'lü:jšatj. Praf òd sər'cà: pa sta kda za'igrala pa zap'l'e:sala 'tüdj f sa'mò:utnòj rav'nicj, ge sò se z-'níma pòvese'li:ile 'samo ži'vá:lì. Vej 'sakšj, š'terj jiva je gda 'čüu, pa 'vidò núvaño u'metnost, jiva je š'čöu z'nò:üva 'čütj pa 'viditj. Lid'ge: sò 'meļj 'radj 'Gustijòvo 'muziko, ali ešče 'bòle jih je zas'và:jal 'Zà:lìkijn p'leš. Da se ñemj je 'ce:ijla 'tá: 'dà:la, je 'bi:ijla 're:ijšan 'viditj, kak či ne bi 'bi:ijla òd 'etoga sve'tá: 'Ñe:ne 'bò:use nò'ge: so pòska'küvale kak m'là:dj 'zà:fcj v 'ròsnoj t'rà:vj. 'Ñe:no 'te:ijlo se je 'zi:ijbalò kak 'v'rbje f pòm'là:dnòn 'vòtrj. Pa 'ñe:nj òb'ràs je 'sijo kak 'rà:no 'sunce nad rav'nicof. 'Bi:ijla je m'là:da pa 'le:ijpa, ka joj 'ne:ij bi'lò:u ed'nà:ke 'daleč nao'kò:ulj. Pa 'ñe:nj 's'črñj s'mej je 'büu nalez'li:ivj. Da so ga že od 'daleč 'čülj, so lid'ge: na 'ñivaj k'raj 'žà:lì 'mòtike. V ošta'rrijaj pa so ešče 'nà:jbòle 'lačnj pò'zà:blj na ž'lice. 'Vidlo se jin je, kak, ka bi se v-'ñe:nnoj bli'žij:inj za 'ijp s'tavò 'čas, f-sər'ce: pa ka bi s'müknilo 'neka 'le:jpòga pa ga seg'r'elò. Na'neslò je 'ednoga sp'r'tò'le:itja, ka je 'šou k'rà:levič z B'latòg'rà:da k 'rečkj 'Rà:bi lò'vi:it pòs'trvj.

'Ñegva ras'košna kò'čija se je s'tà:vila na 'kü:ijklj, 'ge je sta'lò:u že 'dòsta li'dij. S'tà:lì so f k'rò:ugj pa g'le:dalj v 'gò:utca pa ple'sà:lko, š'teriva sta jix za'bà:vala s s'vojoj 're:ijtkòf veš'činòf. Kra'lefsko sp'remstvo je pre'mà:mila rado'vednòst, pa je m'là:dj k'rà:levič, š'terj je 'čüu 'Zà:lìkijn z'vònki s'mej, po 'du:ugon 'časj s'to:upo med li'dij. Kak za'cumpranj je g'leđo v 'ñe:nò 'le:jipò 'te:ijlo pa 'iskre iz 'ñe:nij 'čarni o'čij so 'ñemj 'čistak razv'nele s'ce:ij. 'Ne:ij ka bi 'tò:u sp'lòj z'na:u, je 'šou furt b'liže pa b'liže do 'tečas, ka se je 'ne:ij dò'tekno 'ñe:noga g'vanta pa jò zg'ràbò za ro'kò:u. »Nig'dà:r san ešče ne:ij 'vidò 'nika 'lepšoga, kak je t'voj p'leš«, joj je p'ravò k'rà:levič, da je 'Gustj od'lòžo s'voje 'gòslj. Pa nig'dà:r san ešče 'ne:ij 'čüu 'nika 'bòle ve'se:lòga, kak je t'voj s'mej, je 'Zà:lìko, š'tera je prese'ne:čena s'tà:nòla, zg'ràbò ò'kò:ulj 'pà:sa, pa jò s'tisno k 'sebj. Za'tò:u ti z'daj 'etj pò'nüjan s'vojo kra'lefsko rò'kò:u, pa ti 'tü pret 'sejmj òbe'čà:vlèn, ka 'nemò nig'dà:r pre'k'řšò s'voje 're:ijčij«. »Ešče z 'ničijn san 'ne:ij 'bi:ijla tak pò'čaščena pa 'geñena«, je odv'no:ula 'Zà:lìka pa ñemj je 'küšnila kra'lefsko rò'kò:u. »T'vojojga s'nüblena pa na 'žalòst 'nemren sp'rrijatj, vej je 'moje sər'ce: že 'dà:nò 'Gustijj. 'Samo za'vòlo 'nà:jne lü'b'e:znj je v-'ñen 'telkò s'reče pa ve'selža, ka 'tò:u 'lejko pok'löniva 'tüdj d'rü:jgin«.

»Pre'le:ipa si, pa 'se t'voje p'preveč drago-'ce:ino, ka bi 'lejko pri'pà:dalò 'ednòmj pòte'puškòmj 'gòslarij«, se je 'm'řščò k'rà:levič. »Samò 'ges ti 'lejko f-'toj de'želj 'nü:ijdn 'dòm, š'terj de v're:iden t'vojojga i'me:na«, je 'bü:u g'vüšen. »Me:ijla boš 're:ijšan 'se, ka 'boš-'čela pa 'si 'moji s'lüge 'dò ti 'dèn pa 'nò:uč na vò'lò:u«. »Nika d'rü:igò si ne že'leñ, kak 'samò 'te: rav'ninski 'vòter v la'sà:j pa 'Gustijòvo rò'kò:u, š'tera me 'vòdj po 'ešče tak za'raščenij pò'tà:jç, ñemi je p'ròbala dòpò'vedatj 'Zà:lìka. »Gda kolj si boš 'tò:u za'želò, 'radiva p'rri:ideva na d'vor pa se pòvese'li:ijva s 'teuf, samo z'daj me 'püstj z 'ñin, š'teròga man 'nà:j'rà:jšij«, ga je p'ròbala pre'gu:učetj.

Ali 'samò k'rà:levičòva 're:ijč je 'bi:ijla 'tista, š'terò je t'r'bełò f-'toj de'želj spòš'tüvatj.

'Zá:liko so s'lüge ót'pelalij f-póz'lačeno
'kóčijó, 'Gustj pa je 'sá:n 'o:ustó na p'rá:šnój
'pó:útij Pó'tüvjo je ót kri'žišča do kri'žišča, ód
'vė:sij do 'vė:sij, ód 'vá:rašá do 'vá:rašá tak,
kak je 'odo sa 'tá: 'le:íta, 'samo ka je z'daj
'bi:ijla 'ńegva 'pėšen 'žalostna. Pó'pė:ivjo je
o s'vojoj brez'mejnoj bole'čij:inj, tak, ka
so 'tistij, ka so pos'lü:ijšalj, p'rišle skóze:
v-ó'čij. Pri sər'cáj pa jix je stis'ká:való,
samo pó'má:gatij 'ńemj je 'ńe:ij 'mógo 'nišče.
No, tak so 'tá: šla 'le:íta.

Navedeni primeri razlik med jezikoma knjižnoslovenske in prekmurske različice pravljic *Mislíce*, ki se pojavljajo na vseh jezikovnih ravninah, potrjujejo dejstvo, da prekmurska različica ni le priredba knjižnojezikovne, pač pa popolna prestavitev besedila iz knjižnega v narečni kod z upoštevanjem sistemskih značilnosti prekmurskega narečja, to pa jeziku daje avtentičnost, melodičnost in prožnost, ki še posebej prihajajo do izraza v govorjeni, tj. zvočni obliki, ki je nepogrešljiva obogatitev vsakega narečnega besedila.

Mojca Horvat

*Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša,
ZRC SAZU, mojca.horvat@zrc-sazu.si*

**SLOVENSKI FILM V SLIKI,
GLASBI IN BESEDI.** Ur. Marko
Jesenšek. Ljutomer: Gimnazija Franca
Miklošiča Ljutomer, 2015. 334 str.

Letos mineva 110 let, odkar se je dr. Karol Grossmann v Ljutomeru z nastankom prvih ohranjenih filmskih zapisov v slovenskem prostoru vpisal med utemeljitelje slovenskega filma. Dr. Karol Grossmann – pionir slovenskega

filma – je bil razgledan in izobražen človek; med drugim se je ukvarjal z literaturo, gledališčem, prevajanjem, fotografijo in filmom. In tako je leta 1905 posnel prve slovenske filme (trajali so sicer le nekaj trenutkov in so v bistvu kratki dokumentarni posnetki): *Odhod od maše v Ljutomeru*, *Sejem v Ljutomeru* in *Na domačem vrtu*. Gre za prikaz najpomembnejših področij prenekaterega takratnega (in tudi sedanjega) Ljutomerčana.

Ljutomer, zibelka slovenskega filma oziroma slovenske kinematografije, se svojega pomena v zvezi s filmom še kako zaveda. Letos so že enajstič pripravili festival *Grossmannov festival fantastičnega filma in vina*, v katerem združujejo svojo ljubezen do filma in Prlekome ene ljubših dobrin, vina.

Ob 110-letnici začetka slovenskega filma je Občina Ljutomer leto 2015 razglasila za Leto filma in skoraj nujno je bilo ob tem jubileju prirediti tudi znanstveni simpozij. Priredili so ga Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer (GFML), pod vodstvom neumornega ravnatelja Zvonka Kusteca, Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru, Grossmannov festival in Občina Ljutomer. Simpozij z naslovom *Slovenski film v sliki, glasbi in besedi* je potekal 14. in 15. julija v Domu kulture Ljutomer in na Golarjevi domačiji v Ljutomeru. Rezultat razpravljanja na simpoziju je znanstvena monografija z istim naslovom: *Slovenski film v sliki, glasbi in besedi*. Monografijo je uredil dr. Marko Jesenšek, izdala in založila jo je Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer.

V monografiji je zbranih 24 razprav, ki so razdeljene v tri poglavja: Slika, Glasba in Jezik. Gre za tri področja, ki nam jih film omogoča oziroma ponuja. Morda namenoma, morda le naključno je največ prispevkov (deset) s področja